

ӘОЖ 003.07:323(574)

**Н. Назарбаевтың публицистикасындағы ұлт мәселесі
«Ғасырлар тоғысында» және «Тарих толқынында» кітаптары негізінде**

Амангелдиева Г.С.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

Автор статьи анализирует особенности творчества известного писателя, талантливого редактора и общественного деятеля Н. Назарбаева. На основе системного анализа его публицистического наследия, в особенности известных книг «Ғасырлар тоғысында» и «Тарих толқынында», рассматриваются идейно-творческие принципы выдающегося писателя и его непростые взаимоотношения со своими современниками. Автором исследуется индивидуальность творческой лаборатории писателя, отмечается, что национальная идея является основным идеологическим мотивом в его творчестве. В статье также дается анализ мастерства и стиль публициста Н. Назарбаева.

In article it is told about creativity of the known writer, the talented editor and public figure N. Nazarbaev. The ideological- creative principles of a famous writer, his non-interrelation with his contemporaries are considered in this article on the base of systematical analysis of publicists heritage of N. Nazarbaev particularly his well-known books «Ғасырлар тоғысында» and «Тарих толқынында». In article it is considered features of creative laboratory of visible Kazakh writer N. Nazarbaev. Author notice that the national idea is the basic ideological motive in creativity of the writer-publicist. In article the author considers and skill of publicist N. Nazarbaev.

Ұлтаралық қатынас көп ұлтты Қазақстан Республикасында ерекше көңіл аударуды қажет ететін мәселелер қатарына жатады. Қазақстан жерін мекендейтін халықтардың достық, туысқандық қарым-қатынасы, оларды біртұтас мақсатқа жетелейтін жетекші ұлттық мүдде болуы қазіргі саясаттың маңызды бөлігіне айналды. Мұнда Түркия тәжірибесін мысал ретінде алуға болады. Кемал Ататүрік халқын біртұтас ұлттық қозғалысқа біріктіре отырып, ұлттық идеологияны қалыптастырды. Түркияның бүгінгі басшылары Ататүріктің жолын қуып, қазіргі заманға лайықты ізгілікті мақсаттарды көздейтін ұлттық мемлекетке айналған. Қазақстан да жаңа дәуірге бейімделген өзіндік жолын таңдап алды. Еліміз тәуелсіздік алғаннан бері мемлекетіміздің іргетасын қалап, көшін түзеуде Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың еңбегі орасан зор екені барша жұртқа белгілі. Елбасы елді басқарып қана қоймай, публицистикаға бет бұрып, сонау 1996 жылдан бері кітап жазып келеді. Оның публицистикасын зерттеу барысында біз жарыққа шыққан «Ғасырлар тоғысында» кітабын негізге алып отырмыз.

Н. Назарбаев «Ғасырлар тоғысында» кітабы арқылы қазіргі біртұтас Қазақстан және бүкіл еуразиялық кеңістіктің тағдыры үшін барлық маңызды мәселеге асқан жауапкершілікпен қарайтындығын дәлелдеп бергендігін айту ләзім. Бұған негіз болушы жайт, кейбір қиыншылықтардың болуына қарамастан, Қазақстанның егемендік алғаннан кейін дүниежүзілік қауымдастықтан өз орнын табудың қиын жолына батыл қадам басу еді. Бұл жолда шын мәніндегі бостандық пен жеке бастың құқы, қоғамның рухани еркі, оның жан-жақты жанданып үйлесімді дамуы ескерілмек.

Кітапта дүниежүзілік даму барысында зор ықпалын тигізетін ұлтаралық қатынас мәселесіне кең орын берілген. Автор кейбір ұлттық мәселелердің әр түрлі тарихи дәуірде барлық мемлекеттерде толғақты тақырыпқа айналып, жасампаздық күшке, не күйретуші нәтижеге соқтыратынын айтады.

Ұлттық, этникалық қатынастардың, сондай-ақ кіші ұлттар өміріндегі процестердің ХХ ғасырдың екінші жартысында отарлаушы империяларды күйретіп, жаңа мемлекеттердің құрылуында да ерекше рөл атқаратындығын атап өтеді. Автор осы ғасырдың соңғы кезеңінде болған ғаламат құбылыс — КСРО-ның ыдырауына да осы тұрғыдан қарайды. Бұл арада негізгі екі себеп тілге тиек етіледі. Біріншісі — бұрынғы Кеңес Одағының қару-жарақ саласындағы бәсекелестікпен әскери стратегиялық бірқалыптылықты сақтау жарысында ғылыми-техникалық жағынан жеңіліс табуы. Екіншісі — ұлттық мәселелерді шешудегі және осы саладағы қарым-қатынасты реттеудегі қабілетсіздігі. «Көптеген саясаткерлер пікірі бойынша, бұл ең басты себеп», — дейді автор.

Ұлттық саясаттың жаңа тұжырымдамасын жасауда Н. Назарбаевтың еңбегі орасан зор. Ол тарихи материалдарды кеңінен де терең зерттеп, талдау жасай отырып, таптық тұрғыдан әсірелеп баяндау тәсілінен де, біржақты теориялық жаңа көзқарастардан да бастарта отырып, тек Қазақстан үшін ғана емес, басқа елдерге де бағалы қорытынды жасайды. Президенттің бұл идеялары біртіндеп жүзеге аса бастады. Н. Назарбаевтың қазіргі ұлттық проблемалар жөніндегі негізгі тұжырымдары республиканың жаңа-конституциясынан орын тапты.

Бұл еңбекте мынадай маңызды идея айтылады: ұлттық мәселелерге дұрыс қарау, ұлтаралық қатынасты жанашырлық ниетпен дер кезінде шешіп отыру көп ұлтты мемлекеттің даму барысында маңызды рөл атқармақ. Қазақстан халқының көп ұлтты құрамы бұл жағдайда ұлтаралық шиеленістерге жол бермейтіні өз алдына, қайта қазақстандық патриотизмнің қалыптасуына игі әсерін тигізіп, қоғамымыздың ілгері дамуына, басқа да елдермен, ең алдымен Ресеймен жан-жақты байланыста, қарым-қатынаста болуымызға жағдай туғызады.

«Ғасырлар тоғысында» кітабының тағы бір бағалы жағын атап өткіміз келеді. Бұл еңбек ұлы Абайдың ұждандық, адамгершілік өсиеттеріне негізделген қазақ жұртының дүниетанымдық көзқарасы мен қазақстандық еуразиялық идеяны байытып, жанартып, жаңғырта түседі. Автор осы тұрғыдан өткен кезеңнің тиімді тәжірибелерін қабылдай отырып, қазіргі кезеңнің озық әлеуметтік қағидаларына сүйенген болашағымыздың өміршең екенін дәлелдейді.

Автор бұрынғы Кеңес Одағында ұлттық саясат бағытындағы сәтсіздіктердің себебі — қайта құру кезеңінде бұл салада түбегейлі, нақты жоспарлардың болмауы деп дәлелді айтады. Ұлтаралық қатынастағы дағдарыстардың басты себептерінің бірі — оның теориялық негізінің анықталып айқындалмауы еді. Ол кездегі биліктің жоғарғы сатысындағылар КСРО-ның соңғы жылдарының өзінде ұлт мәселелерімен шын айналысқан емес. Ел басшылары 80-жылдардың екінші жартысында теориялық негіздің жоқтығынан сол кездегі жағдайға ие бола алмауының салдарынан күш көрсету жолына барып, елді тығырыққа әкеп тірегенін автор дәлелді айтады. 1986 жылы Алматыда болған желтоқсан оқиғалары кезінде орталықтың шиеленістерді күш көрсету тәсілдері арқылы шешпек болған кертартпа іс-әрекеттері осындай зиянды тәжірибенің салдары еді.

Ұлтаралық қатынастың мәселелеріне ғылыми тұрғыдан келіп, өтпелі кезең кезінде өзіміздегі және дүние жүзіндегі бағалы тәжірибелерді мұқият зерттеу қажеттілігі — кітаптағы негізгі ой мен басты талаптардың бірі. Бұл арада біздің көп ұлтты республикамыздың алдында тұрған күрделі міндеттерді шешуге бағытталған аумақты ғылыми жұмыстардың бұған дейін өте аз болғанын мойындауымыз керек. Сондықтан ұлтаралық қатынастар, рухани өрлеу, жандану, мәдениетті, мемлекеттік және басқа да тілдерді, ұлттық дәстүрлерді дамыту проблемаларына арналған теориялық терең зерттеулер қажет екені бәрімізге де аян.

Бұл кітапта дүниежүзілік тағы бір құбылысқа назар аударылады. Н. Назарбаевтың пікірі бойынша, әлемдегі ұлттық қозғалыстар социалистік бағытта жүрмеген, социализм үшін күрес болмаған. Осы арада бұрынғы Ұлыбританияны мысалға келтіруге болады. Ол кездері ұлттық ынтымақтастық сезім таптық қайшылықтарға қарағанда әлдеқайда күшті болған. Таптық сезім оларды біріктіруші күш емес, тек ынтымақтастырушы сезімдердің бірі болған. Ал қазақ халқы ортақ мүдде, ортақ сезім жетегімен, өз бостандығы үшін байы да, кедей де біртұтас халық болып жұмылып, жоңғар басқыншылығына қарсы шықты. Халық қазақ мемлекеттігін құрушылардың маңайына топтасып, әдеттегі өмірдегі, тұрмыстағы ұсақ-түйектің бәрін сыртқа ысырып тастады, ұлттық намыс, ұлттық мүдде, ынтымақтық бірінші кезекке шықты. Мұндай мысалдар басқа халықтардың да тарихында көптеп кездеседі.

Ұлттық мүдденің таптық мүддеден жоғары болуы ұлттық әр түрлі әлеуметтік топтан құрылып, олардың әрқайсысының өз мүддесі бар екенін теріске шығармайды. Осының бәрі қоғамдық және мемлекеттік өмірге, тұрмысқа, ұлттық және ұлтаралық қатынастарға ықпалын тигізіп, ізін қалдырары сөзсіз. Мұндай түпкі ақиқатты мойындап, ескеріп отыру керек.

Ұлттық сезімнің басымдылығын көптеген факторлар дәлелдейді. Ерте уақытта қалыптасқан ұлттық-этникалық құбылыс әрбір адамның болмысына, тұрмысына, отбасына, қоғам мен мемлекет құрылымдарына ықпалын тигізбей қоймайды. «Адам қайда жүрсе де, туған бойдан, ана әлдиін ести сала, өзін қазақпын, орыспын, украинмын, грузинмін, өзбекпін деп сезінеді. Адамның ол сезімінің қандай үлкен калибрлі идеологиялық снарядпен атқыласаң да, бәрібір құрта алмайсың» [1; 167] дей келе, автор ұлттық ерекшеліктің тұрақты құбылыс екенін, оны жою мүмкін еместігін, әрбір ұлттық мәдениет пен діни сенімнің беріктігін атап өтеді. Барлық басшылықты бір орталыққа бағындырған бұрынғы КСРО-ның дәуірлеген шағында, «адамдардың тарихи жаңа қауымдастығы — кеңес халқы» деген идея, тұжырым қалыптасқан кезеңнің өзінде «...ұлттық-мемлекеттік бірегейлік, тілдік, мәдениеттік және аумақтық тұтастық, тіпті, ол аз десеңіз, бір кездегі мемлекеттіліктің, белгілі бір журналдары жұртшылық санасында бұрынғысынша сақталып қалады» [1; 164]. Ұлттық қағидалардың топтаушы күш екені аталады. Әр ұлттың дамуына бірігіп, ынтымақтаса түсуіне жағдай жасауда осы жайларды ескерген жөн. Автор ұлттық идеяны ұлт артықшылығы деген идеяға айналдыру сол халықтың өзі үшін қауіпті екенін айта келіп, әдеттегі ұлттық сезім болмайынша, басқа ұлттың мәдениетін қадірлеу, бағалау да мүмкін емес екенін атап өтеді.

Автор Л.Н. Гумилевтың пікірлеріне қосылатынын білдіріп, ұлттық даму процестерінің әр жағдайда әр түрлі болатынын, өзіндік ерекшелік қасиеттерінен айырылған, бір-біріне ұқсас жалпы ұлт болмайтынын айтады. Балтық жағалау елдеріндегі, Орталық Азиядағы, Канада мен Испаниядағы, басқа да елдердегі шиеленістерді реттеу кезінде осындай ерекшеліктерді ескерген жөн болар еді. Бұрынғы КСРО-да әр аймақтарда болған ұлттық шиеленістерді элеуметтік-саяси құбылыс ретінде бірыңғай, ұқсас оқиғалар деген шетелдік талдаушылардың пікірлерімен автор келіспейді. XX ғасырдың орта шенінде билік басына бірінен соң бірі ауысып, түрлі ұйымдар ашылып жатты. Әр біреуі өзіндік даму жолын ұсынды. Күрделі саяси жағдайда, немесе саяси орманда, адасып қалмау басты міндетке айналды. Осындай арпалыс уақытында саяси күрес аренасына шыққан зиялы топтардың іс-әрекеттеріне тоқталуды жөн көрдік, өйткені олардың жасаған жұмыстарына қарап, сол кездің толық тарихи суретін жасауға мүмкіндік бар. Әрине, зиялы қауым болып аталуына белгілі себептер бар; көкірегі ояу, көзі ашық, жоғары-орта білімдері бар, саяси көзқарастары қалыптасқан азаматтар болды. Бұл төңіректе Н.Ә. Назарбаев «Тарих толқынында» кітабының «Алаш мұрасы және осы заман» атты тарауында: «XX ғасырдың басында ұлттық бірлікті нығайту идеясын алға тартқан рухани-зерделі игі жақсылар қазақтың ұлттық идеясын жасау міндетін өз мойнына алды. Олар қоғамның түрлі тарабынан шыққандар, әрі, ең алдымен, дәстүрлі дала ақсүйектерінің өкілдері еді. XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамында зиялы қауым қалыптасуының ұрпақтар эстафетасы сияқты сипаты болғанын атап айтқан абзал», — деп көрсеткен [2; 156].

Ұлттық мүддені саудаға салуға болмайды, сол сияқты ұлттық көзқарас ұлтшылдық көзқарасқа ұласудан сақтануы керек. Автор осы тұста этнопопулизм демократиялық қоғамның денесіне тараған вирус екендігін дер кезінде көрсетеді. Н.Ә. Назарбаев А. Токвильдің революцияға берген анықтамасын да келтіреді: «...революция саяси мекемелерді жойды, азаматтық тәртіпті қиратуға кіріседі, заңдарды өзгертті, құлықты, әдетті тіпті тілді қайта жасай бастайды. Үкіметтік механизмді талқандап, қоғамның іргесін теңселтеді, ең аяғында құдайдың өзін алуға ден қояды» [1; 134]. Автор қазақ сахарасында революцияның қоғам мен мен экономиканы басқарудың әкімшілік жүйесін бірден күйретуге үзілді-кесілді кіріспегенін қанағаттанғандықпен айтады.

Өткен кезеңде әрбір ұлттық ерекшелікті ескерген ортақ ұлттық саясат жүргіздік деп келдік. Н. Назарбаев бұл мәселеге басқаша қарайды. Бұл арада әрбір ерекшелікті ескеріп, бір қалыпқа түскен стандартты, жылмағай саясат жүргізуден гөрі әр ұлтқа қатысты нақты саясат жүргізіп, ортақ мақсат — өзара түсіністік, бейбітшілік, тұрақтылықты қамтамасыз ететіндей жағдай жасаудың қажет екенін атап көрсетеді.

Н. Назарбаев республиканың басшысы ретінде бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз ету кезінде кейбір объективті қайшылықтар туатынын ескертеді. Ұлттық саясат қаншалықты жан-жақты қамтылғанымен, бұл қайшылықтардың объективті және субъективті түрде туу мүмкіншіліктерін жоққа шығара алмайды. Бұл әр ұлттың өзіндік ерекшелігінен, олардың мақсат-мүдделерінен, мәдени дәстүрлерінен туындайды. Бұл ерекшеліктерді қырнап, жылмағай етіп, біл қалыпқа түсіруге болмайды. Сондықтан ұлттық саясат ешбір қайшылықсыз қарым-қатынас жүргізуді көздемейді.

Бірыңғай ұлт және тіл саясатының негізгі мақсаты мұндай жайларға көз жұмып, елемеу, ескермеу емес, мәселені насырға шаптырмау, қайшылықтарға жол бермей, оны дер кезінде байқап, бақылап отыру. Бұл қағида болашақта да ұлттық саясаттың негізі, басты талабы болуы керек.

Осындай құнды, көлемді еңбекті оқығанды XIX ғасырдың белгілі публицисі, тарихшысы, философы Томас Карлейльдің мына бір сөздерін еріксіз еске аласың: «Адамдар бөлініп, бөлектеніп өмір сүре алмайды. Біз өзара мейрімді болып, жақсылық жасау үшін ғана емес, өзара реніш білдіріп, жүз шайысу үшін де бір-бірімізбен байланыста болуымыз керек» [3], — деген екен. Мұндай өзара реніштің заманы өтіп, оның орнына ұлтаралық түсіністік, үйлесімділік, бейбітшілік пен тұрақтылық орнауы керек.

Н.Назарбаевтың «Ғасырлар тоғысында» кітабы өзі көрген, куә болып қатысқан оқиғалар негізінде түйген ойлары мен толғамдарынан туады. Оның басқа да ой-пікір иелері тәрізді, ғылымға, әсіресе қоғамдық ғылым саласындағы зерттеушілерге берері мол. Одан қоғамдық дамудың сипаты мен өзгерістері, оның себептері жайлы методологиялық жаңа бағдар алуға болады. Горбачев заманынан бері біздің ел басшылары теорияға көп жуымайтын. Содан бері бағыт-бағдарсыз, нақты бағдарламасыз, жоспарсыз уақыт легімен жүре бергінеміз де жасырын емес. Осы ағымды басынан өткізіп, ендігі жерде «түбегейлі теориялық тұғырнамасыз, қалыптасқан ахуалды теориялық тұрғыдан жан-жақты пайымдамайынша, салихалы саясат» [1; 27] жүргізуге болмайтынын автор орынды атаған. Әсіресе мұны ол Қазақстанда ұлт саясатын жүргізумен байланысты көрсетеді. Бұл мәселе көп ұлтты республиканың басты проблемасы екенін, Кеңес өкіметінің соңғы шағында оны ушықтырып алғанын еске алсақ, Н. Назарбаевтың ел басшысы есебінде ұлт мәселесін ылғи назарда ұстап отыратынын, оны дұрыс шешудің жолдары жайлы, өзінің ой-пікірі барын мойындауға тура келеді.

Елбасының жарыққа шыққан «Тарих толқынында» атты кітабы әркімнің көкірек күмбезіне тұнған шарболат сезімдерді шалқытады, бұйығы жатқан маркасқа, марғау көңілді сілкілей оятып, намысыңды жанығандай, отты, уытты ойларымен бойынды шарпиды, баурайды. Бір ойдан бір ой ұшқындайды.

Әлемдік тарих пен әркімнің ғылым саласынан білігі қыруар автор өзі нысанаға алған тақырыбына орай әркімнің деректер мен мағлұматтар кешенін оңтайлы кіріктірумен қатар, арғы-бергі ғұламалардың пікірлерін де орнымен, ұрымтал пайдаланып отырады. Бірақ та ол тарих бұлтарыстары мен зобалаңдарын есте бейтарап көзбен тіркеуші деңгейінде қалмайды. Кез келген құбылыс пен оқиғаны халқымыздың, енді ғана еңсе көтерген мемлекетіміздің зәру мүдделерінің биігінен екшеп, безбендейді, бабалар тағдыры мен кешкен тауқыметін сүзбелей отырып, жаңа заман, жаңа өркениет талаптары тұрғысынан өткеннен сабақ алу, жаңғыру мұраттарынан бір сәт айнымайды. Кітаптың және бір ерен қасиеті тарих кешендері мен кезеңдерін жүйелеу барысында бұрынғы таптаурын болған шиырларға табынбай, сұңғыла ойшыл қайраткерлік, сарабал зерттеушілік танытып, көбіне-көп тың да батыл тұжырымдарың, тарихи құбылыстар мен оқиғаларға өз көзқарасын іркілмей, тайсақтамай білдіріп отырады. Автор түйіндері дәйекті, иланымды.

Қазіргі тарихи кезеңде ұлттық саясатты қалыптастыруды жүзеге асыру үшін тарих тағылымынан сабақ алып, ұлттық мемлекетті қайта қалпына келтіру, ұлттық сананы қалыптастыру жолындағы Алаш қайраткерлерінің қызметін терең зерделеп, жетекші ойларын басшылыққа алу орынды. Тәуелсіз елде Алаш даналарын тарихи сахнаға қайтарып, ұмытылмас тарихи тұлғалар тағылымына тағзым етуді жастар саясатының бір бағытына айналдыру өте орынды болмақ. «Кезінде «Алаш» партиясының жетекшілері ұсынған көптеген қағидалар күні бүгінге дейін өз маңызын сақтап отыр. Бұл ұлттық емес, патриоттық ұйым. Алдына қойған мақсаты қазақ қоғамын бірте-бірте өзгертіп, оны осы заманға шындыққа бейімдеу еді» [2; 173].

Бұл тұрғыдан алғанда кітаптың жаңашылдық, ойшылдық қасиеті айрықша ден қойдырады. Адам қай жері ауырса, жанына батса, сол жайында сөз қозғауға, сырласып байқауға бейім тұратыны бекер ме? Ал, Елбасыше? Оның басында жұмыр басты пенде есебінде, бұл да жоқ емес. Бірақ оның жай-күйі, қам-қарекеті жай пендеден әлдеқайда, тіпті, мүлде өзгешелеу, ерекшелееу, зілмауырлау боларына таңданудың реті жоқ. Ол өзі үшін емес, ел-жұрты үшін, қолқа-жүрек перзенттері үшін тірлік кешеді. Ол алдымен өз жайын, қара басының қамын күйттемейді, елінің, жерінің, келер ұрпақтардың қамын жеп, қабырғасы қайысады, жатса-тұрса соны ойлап, қармандан жалықпайды.

Кітаптың оқшау есте қалар ерекшелігі — әркімді ұлт есебінде өзін-өзі тануға, ұлтының тегін, тарихын, мәнезі мен қасиетін саралауға үндейді. Қазақ, біз қандай ұлтпыз, «Мен» дегізгерлік, мақтан етерлік қасиеттеріміз қандай, ел-жұртымыздың арғы-бергі тарихында ұрпақтар айта жүрер тарихи тұлғалар, руханият көсемдеріміз кімдер? Болашағымыз қандай, қайда барамыз, ел есебінде аңсаған-көксеген мұраттарымыз нендей? Кітап авторын әрбір естияр азаматтың намысын түрткілер осы алуанда жүрежарды сұрақтардың барлығы толғандырады. Туған елінің бар ауыртпалығы жан-жүрегін шамырқандырған Елбасы ештеңені бүкпей, ашық сырласады. Бірде арғы, бірде бергі тарих

койнауларына сүңгіп, бірде әлем кеңістігіндегі әрқилы елдер беталысына зер сала отырып, туған елі — Қазақстанның алыс-жақын болашағына көз тігеді. «Тарихтағы өз орныңды білу, бабаларыңды ру төмпешігінің деңгейінде емес, жалпы ұлттық өреде мақтан тұту, ұлан-байтақ Еуразия тарихында ұлы істерге ұйытқы болған қазақтар мен олардың бабаларының өзіндік орнын танып-түсіну, ұлттық қадір-қасиетінді қорлайтын жаттанды жаралардан арылу — міне, ұлттық тұтастыққа кепіл болатын бігінгі күннің ең қуатты тетіктері осылар» [2; 67], — деп тебірене сыр ашады автор.

Мәселе — ұлттық қасиеттерді дәріптеуде ғана емес, қайта ұлттық салт-сана мен дәстүрдің жаңа заманға орай ұлттық түлеуімізге, бірлігімізге, Қазақстан дейтін мемлекетіміздің нығаюына қызмет ететін оңды, өркенді үлгілерін жарқырата жаңғыртуда, аяққа оралғы болатын кертартпа атаулыны аластауда. Елбасы кітабынан осындай сәулелі, жарқын ойлар маздайды. Қазақ дейтін ештеңеден кенде, ешкімнен кем халық емес. Ол — дана халық, дарынды халық, сайыпқыран халық. Оның көп ғасырлық тарихы да, бүгінгісі де, ертеңгі болашағы да кербез әрі кемел екеніне күмәніңіз болмасын! «Біздің алдымызда төл тарихымызды қалпына келтіріп, оның жетістігі мен кемшілігін, жеңістері мен жеңілістерін барша шындығымен көрсету міндеті тұр» [1; 32], — деп жазады Елбасы.

Мәселе — біз қазақпыз деп әлемдік мәдениет үлгілерінен қымтана, оқшаулануда емес, ұлттық төлтума саралық пен даралықтан еш айырылмай, алыс-жақын әлеумет, өркениет дәстүрлерінің ұлттық есеюімізге, гүлдене көркеюімізге сеп болар келісті, жағымды көріністерінен бойыңды қасақана аулақ салмай, толыса кемелденуде.

Н.Ә.Назарбаев өзінің «Ғасырлар тоғысында» атты кітабында: «1986 жылғы Желтоқсан оқиғалары қазақ жастарының сана-сезімінің қаншалықты өскендігін көрсетті. Олар жүз жылға жуық уақыт бойы халықты қазармалық тәртіпте ұстап келген тоталитарлық жүйенің алдында бірінші болып айылдарын жиған жоқ. Жастар бұдан әрі кез келген ұлтқа тән ұлттық мақтаныш сезімін қорлауға жол бермейтінін өз халқының атынан ашық мәлімдеді», — деп дәл бағалаған.

«Желтоқсан пәлен жылдар бойына мызғымас қамал саналып келген Кеңестік империяның іргесін мүжіп, көбесін күйретіп, ақыры жер бетінен жойылып тынуына ұрындырған пәрменді соққы болып тиді. Осы орайда Желтоқсан қозғалысын, біріншіден, ішкі ұлттық маңызы бар оқиға (ұлттың өзін-өзі тану сезімінің оянуы), екіншіден, жалпыодақтық деңгейдегі (одақтас республикалардың егемендігіне серпін берген) оқиға ретінде, үшіншіден, әлемдік маңызы бар (социалистік лагерьдің күйреуінің басталуы) аса салихалы көп сипатты әлеуметтік сілкініс — атышулы тарихи феномен ретінде бағаласа да артық емес», — дейді жазушы, мемлекет қайраткері Әбіш Кекілбаев.

Автор ұлт мәселесін жан-жақты талқылай келе, сөз соңын мына сөздермен аяқтайды: «Мен өз халқымды сүйемін. Оның мені бала кезімнен сабыр мен парасатқа баулығанын мақтаныш тұтамын. Бейбіт тәсілдерге ғана жүгініп, шиеленіс пен кикілжіңнің ережелеріне мойынсұнғым келмейтіндігі де сондықтан» [2; 211]. Әрбір қазақстандық осы бір қағиданы бұлжытпай орындауы Қазақстан мен оның халқының бұдан былай да өркендеп өсіп, дамуының маңызды кепілі болмақ.

Әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н.Ә. Ғасырлар тоғысында. — Алматы: Өнер, 1996. — 270 б.
2. Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында. — Алматы: Атамұра, 1999. — 294 б.
3. www.referaty.ru